

Saksbehandler: Hans Jürgen Schorre

Referanser:
MKR/AU 03/08.2

Saksdokumenter:

Dok.dato	Tittel	Dok.ID
09.05.2008	Mål for bærekraftreformen.doc	25904

Orientering om Bærekraftreformen 2007-2017. Organisering og innhold. 1. gangs behandling

Sammendrag

Foreliggende notat er et førsteutkast til bærekraftreformens organisering og innhold. Det foreslås å organisere reformen som et økumenisk prosjekt, og å videreutvikle det økumeniske samarbeidet som allerede er etablert på feltet.

Det understrekes av Kirkerådets sekretariat at notatet fremdeles er et første utkast. Frem mot høstens behandling på Kirkemøtet ønsker Kirkerådet å invitere mange med i en åpen prosess om innhold og utforming av reformen, for eksempel gjennom flere "tankesmier".

Dokumentet inneholder både en visjon, langsiktige mål og en første milepælplan for 2008 og 2009.

I et vedlegg er de langsiktige mål nærmere beskrevet gjennom delmål og tiltak, og er tilordnet nivåene nasjonalt/internasjonalt, regionalt og lokalt.

Forslag til vedtak

Kirkerådet tar førsteutkastet om bærekraftreformens organisering og innhold til orientering og vil gi følgende merknader for det videre arbeidet:

.....

Saksorientering

1. Bakgrunn

I sak KM 4/07 "Truet liv – troens svar. Kirkens vitnesbyrd i lys av klimaendringer og arbeid med miljø, forbruk og rettferd" fattet Kirkemøtet et omfattende vedtak med radikale utfordringer rettet mot de sentralkirkelige råd, bispedømmerådene, menighetene og fellesrådene, enkeltmennesker, samt til Regjeringen og Stortinget.

Første punktet i vedtaket, som retter seg til Kirkerådet og bispedømmerådene, utfordrer til:

- Umiddelbart å iverksette en bærekraftreform frem mot reformasjonsjubileet i 2017 som berører all kirkelig virksomhet. Kirkemøtet innser at dyptgripende endringer må gjennomføres. En må omprioritere ressurser og ved større samarbeidsprosjekter søke om statlige midler. Kirkemøtet ber Kirkerådet legge fram en milepælplan med årlige mål på KM 2008 og at bærekraftreformen innarbeides i strategiplanen for Den norske kirke.

Kirkerådet ba en gruppe bestående av Guro Hellgren (KR), Hans-Jürgen Schorre (KR), Gard Lindseth (MKR) og Estrid Hessellund (KUI) om å arbeide med et utkast til hva en slik bærekraftreform bør inneholde, og hvordan den bør organiseres.

Denne gruppen har drøftet forskjellige sider ved denne utfordringen og vurdert hvordan den kan både bygge på eksisterende samarbeidsrelasjoner, rutiner og verktøy og samtidig kan videreutvikle Dnks engasjement for miljø, forbruk og rettferd i den retningen som Kirkemøtet antyder.

Gruppen har kommet frem til at dette bør organiseres som et økumenisk prosjekt. Dette vil gjøre det mulig å arbeide i linjestrukturen til de sentralkirkelige råd, rapportere arbeidet til Kirkemøtet i reformperioden og samtidig videreutvikle det økumeniske samarbeidet som er etablert på feltet.

Selv om det allerede har vært kontakt med en del sentrale samarbeidspartnere som for eksempel Kirkens Nødhjelp og Norges Kristne Råd om innholdet i dokumentet nedenfor, ønsker sekretariatet å understreke at dette fremdeles er et første utkast. Frem mot høstens behandling på Kirkemøtet ønsker Kirkerådet å invitere mange med i en åpen prosess om innhold og utforming av reformen. Kirkerådet ønsker for eksempel å invitere personer og organisasjoner til flere "tankesmier" i denne forberedende fasen.

2. Bestillingen fra KM 07

Kirkemøte-komiteens merknader og KM-vedtaket gir følgende bakgrunn og veiledning for utforming av denne reformen:

Situasjonen med klimatrusselen, miljøproblemer og fattigdom i store deler av verden krever et avgjørende gjennomslag for nye holdninger og nye handlingsmønstre, ikke minst i den rike del av verden. Mange taler om et *paradigmeskifte*, altså om dyptgående endringer som omfatter grunnleggende verdier, holdninger og handlingsmønstre hos den enkelte og i samfunnet vårt. Kirkemøtekomiteen er seg bevisst at kirken har et spesielt ansvar i denne prosessen.

Troens økologiske dimensjon og jordvendt kristen praksis

Reformen skal øke forståelsen for at engasjementet for miljø og skaperverket er en sentral del av vår kristne tro. Derfor ber KM om "at det til dette utarbeides materiell til refleksjon og bruk i menighetene, som styrker trosgrunnlaget, utfordrer til engasjement og handling og gir et håpsperspektiv". Dette peker på nødvendigheten av å se arbeidet sammen med spørsmålet om kirkens identitet, trosopplæring, diakoni og gudstjenesteliv.

I hvilken grad man lykkes med å utvikle en helhetlig tilnærming til disse store arbeidsfelt, vil i seg selv være en indikator for en bærekraftig omgang med ressurser.

De globale klima- og fattigdomsutfordringene må sees i sammenheng. Reformen må føre til konkrete endringer i forhold til reduksjon av våre økologiske fotavtrykk¹, både som enkeltmennesker og kirkelig fellesskap. Samtidig må dette kombineres med et kirkelig arbeid for global solidaritet, som både er praktisk og konkret – men som også gjennomtenker hva det teologisk vil si å leve i en skjevfordelt verden.

Konkret handling og kobling til langsiktige prosesser i hele kirken

KM-komiteen mener at det bør hentes inspirasjon og erfaringer fra de to andre viktige reformprosessene som er på gang i kirken, nemlig trosopplæringsreformen og gudstjenestereformen. Likheten ligger i at det dreier seg om prioriterte og styrte prosesser som over tid skaper synlig endring i kirken som helhet. For Den norske kirke betyr det at alle nivåer må bli inkludert og utfordret til å delta aktivt i en omfattende og gjennomgripende reformprosess.

Tydelige spor av endringer i kirkens liv og i samfunnet

Det må utvikles indikatorer som viser fremgangen i reformen, indikatorer som viser miljøpåvirkningen fra enkelte enheter i kirken. Når det gjelder klima, kan det være hensiktsmessig å koble seg til kommunenes arbeid med klimaplaner. Pågående arbeid med bærekraftige kommuner i regi av Kommunenes sentralforbund og Fairtrade-kommuner i samarbeid med Stiftelsen Fairtrade/Max Havelaar er andre eksempler på mulig samarbeid i Norge. Slik finnes det også en rekke lignende prosesser og tiltak både lokalt/regionalt og internasjonalt som denne reformen kan samarbeide med og levere et bidrag til. Reformen forutsetter et bredt samarbeid, både i Norge og internasjonalt.

Ved å fokusere på et tiår for en bærekraftreform, håpes det at man ved periodens ende kan se tydelige spor av endringer både i samfunnet og i kirkens liv.

¹ Økologisk fotavtrykk er et mål som uttrykker vår samlede påvirkning på miljøet gjennom våre liv, dvs. bruk av ressurser og produksjon av avfall..

I sitt vedtak sier Kirkemøtet dessuten:

- En må omprioritere ressurser og ved større samarbeidsprosjekter søke om statlige midler.
- Kirkemøtet ber Kirkerådet legge fram en milepælplan med årlige mål på KM 2008, og at bærekraftreformen innarbeides i strategiplanen for Den norske kirke.

3. Formål, visjon og hensikt med bærekraftreformen

Prosjektet "Truet liv – troens svar" er en 10-årig bærekraftreform som skal videreføre, samordne og intensivere det økumeniske arbeid med miljø, forbruk og rettferd som er igangsatt i Den norske kirke, Norges Kristne Råd og samarbeidende organisasjoner. Reformen skal arbeide for at kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland blir viktige pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt. Reformen skal bli en felles dugnad hvor vi deler gleder og utfordringer, erfaringer og inspirasjon. Reformen skal bevisstgjøre oss på livets og fellesskapets gaver og oppgaver.

Visjonen er at **frigjørende tro fører til ansvarlig handling og synlig endring.**

4. Innhold i bærekraftreformen

En bærekraftreform slik den er beskrevet i vedtaket fra Kirkemøtet 2007, vil være en svært omfattende prosess som berører hele Den norske kirkes virksomhet, og som samtidig inviterer andre kirkesamfunn og organisasjoner. Den skal organiseres i en tid hvor hele verdenssamfunnet er i rask endring og leter etter måter å håndtere miljø- og fattigdomsproblemer.

Fleksibilitet og tilpasning

Det sier seg derfor selv at det vil være umulig å beskrive nøyaktig pr. dags dato innholdet i en så omfattende reform for flere år fremover. Derimot må reformen ta høyde for fleksibilitet og tilpasningsevne til utviklingen fremover og beslutninger i samfunnet nasjonalt og globalt.

Kirkerådet ønsker dessuten at reformen, særlig i utformingsfasen, er åpen for innspill fra både kirkelige instanser og samfunnsaktører (for eksempel politiske miljøer, miljø- og solidaritetsorganisasjoner, forsknings- og andre fagmiljøer). Kirkerådet vil aktivt be om innspill etter en første behandling i SKR, MKR og KR.

Dette forutsetter igjen at reformen i sin videre fremdrift avsetter tilstrekkelig tid og ressurser til å holde seg oppdatert, og at den står i løpende kontakt og samarbeid med mange samfunnsaktører, dvs. kontinuerlig nettverksbygging.

Gi retning

Samtidig er det i denne situasjonen viktig å angi en tydelig retning, peke på konkrete mål og utvikle en strategi for at kirken og samfunnet beveger seg i retning av de langsiktige målene. Visjonen og langsiktige overordnede mål skal ivareta dette.

Tre viktige utgangspunkt

1. Det første utgangspunktet er FNs definisjon av begrepet *bærekraftig utvikling* som sier ...

En bærekraftig utvikling blir definert som 'en utvikling som tilfredsstillter dagens generasjoners behov uten at det går på bekostning av framtidige generasjoners muligheter for å tilfredsstillte sine behov'.

Å sikre menneskers grunnleggende behov er selve kjernen i FNs definisjon av bærekraftig utvikling. Her har alle mennesker, både nålevende og kommende generasjoner, de samme rettigheter. Samtidig må dette skje innenfor økologiske rammer som jordens økosystemer tåler. Derfor er det viktig at mennesker i fattige land sikres en miljøvennlig vei ut av fattigdommen som hele kloden kan tåle. Alvorlige globale miljøproblemer som klimaendringer og tap av biologisk mangfold forteller oss at kloden som helhet ikke tåler en ressursbruk og livsstil slik landene i Vesten har utviklet hittil. Den pågående debatten om biodrivstoff og matproduksjon er et godt eksempel som illustrerer sammenhengen.

En bærekraftig utvikling krever en jevnere fordeling av verdens ressurser mellom mennesker og mellom nasjoner. Bærekraftreformen må arbeide integrert med fattigdomsproblemet og miljøproblemene som klima og tap av biologisk mangfold. Det er i denne sammenheng viktig at en gjennomtenker sakene om økonomisk globalisering og Truet Liv fra Kirkemøte 2007. Vår utfordring er å tenke globalt men handle lokalt.

2. **Økumenisk plattform:** Det andre utgangspunktet som legges til grunn i dette økumeniske samarbeidsprosjektet er vår selvforståelse som kristne trossamfunn og det forvalteransvaret som er gitt oss. På strategikonferansen for "Forbruk og rettferd" på Kjerringøy i 2004 ble det vedtatt en plattform for det kirkelige samarbeidet om å verne skaperverket, forsvare menneskeverdet og fremme rettferdighet som også kan tjene som plattform for bærekraftreformen:

"Plattform for vårt arbeid for skaperverk, menneskeverd og rettferd

Kirkens engasjement for natur og miljø springer ut av troen på den treenige Gud: Fader, Sønn og Hellig Ånd, som skaper, frelser og livgiver.

Jorden og det som fyller den, er skapt av Gud - til klok og ansvarsfull forvaltning. Der liv legges øde og mennesker trækkes ned, der krenkes også Gud. I dagens samfunn er vi en del av denne rovdriften på skaperverket, menneskelige undertrykkelsen og overforbruket av jordens ressurser. Vi slår derfor 3 x 3 klokkeslag for OPPBRUDD, HANDLING OG HÅP."

På denne plattformen utformet man etter 2004 konkrete mål, delmål og tiltak.

En slik tilnærming kan fremdeles være formålstjenlig for å vise helheten og sammenhengen i et mangfold av utfordringer og tiltak.

3. **Verktøy og erfaringer:** Det er i snart ti år utviklet et økumenisk nettverk for miljø, forbruk og rettferd med egne nettsider og inspirasjons- og strategisamlinger. Her er

det blitt utviklet mange verktøy, og det er gjort verdifulle erfaringer som kan brukes og videreutvikles.

Sentralt i nettverkets arbeid er erkjennelsen av at hindringer for en bærekraftig utvikling kan skyldes enten manglende kunnskap (og krever tiltak som mer informasjon), lite tiltro til egen handlingsrom (som krever bevisstgjøring), og/eller manglende vilje til endring (som krever motivasjon).

Det har dessuten vist seg å være bra å holde fast ved en tredelt tilnærming: å opptre som en profetisk/kritisk røst i samfunnet og samtidig forbedre egen virksomhet og bidra til dialog og nytenkning. Alle disse arbeidsmetoder må videreføres.

Overordnede prinsipper for reformens arbeid

Den viktigste enheten i kirkenes arbeid er **lokalmenigheten**. Derfor må fokus på den lokale menigheten være utgangspunkt for de fleste tiltak. Lokalmenigheten må utfordres og utrustes til å se spørsmålene om miljø og bærekraftig utvikling som en integrert del av sin identitet. Det gjelder å se menigheten både som del av sitt lokalsamfunn, samtidig som man lærer i større grad å tenke globalt.

Lokalmenigheter må utfordres og utrustes til å tenke **helhetlig og integrert**: Gudstjenestefeiring, diakoni, undervisning, misjon og samfunnsengasjement er ikke adskilte "kakestykker" som står ved siden av hverandre, men forskjellige "lag" som hører sammen i det å være menighet og kirke. I Den norske kirke skjer for tiden omfattende reformprosesser som gjelder bl.a. gudstjeneste, diakoni og undervisning. Det er avgjørende å utvikle disse områdene integrert i lokalmenigheten.

Sentrale arbeidsområder i reformen vil derfor være:

a) i kirkene:

1. Kommunikasjon og markedsføringen av reformen, kirkens engasjement og ansvar for en bærekraftig utvikling overfor hele kirkestrukturen i Norge (menighetene, fellesråd, alle kirkelige ansatte, fag- og utdanningsinstitusjonene, osv.) og i internasjonale økumeniske fora, særlig Kirkenes Verdensråd.
2. Bygging og konsolidering av kirkenes eget nettverk for arbeid med miljø, forbruk og rettferd, fra lokalt, regionalt, nasjonalt til internasjonalt. Stikkord: samarbeid, erfaringsutveksling og gjensidig inspirasjon.
3. Intensivere teologisk arbeid rundt spørsmål om økoteologi og om fattigdom, rikdom og rettferdighet, - ikke minst i økumenisk dialog (for eksempel gjennom en stor økumenisk konferanse i Oslo i mai 2009).
4. Utvikling og bruk av kurs og studiemateriell (bl.a. i samarbeid med Presteforeningen, bøkene "Økoteologi", "Solens barn, jordens barn, vindens barn" og "Grønn kirkebok").
5. Utvikling av en egen modell for bærekraftig bruk av økonomi og menneskelige ressurser i kirkene som kan vise vei for andre samfunnsaktører.
6. Intensivering av arbeidet rundt tema som vern av biologisk mangfold, klima og fattigdomsbekjempelse i samarbeid med relevante fagmiljøer og organisasjoner.

7. Styrke den betydningen som kirkens spiritualitet har for vern av skaperverket, for eksempel gjennom retreat- og pilegrimsarbeid. Utvikle kirkens betydning som en "annerledeskultur" med fokus på bønn og stillhet.
8. Videreutvikle kirkens liturgiske språk angående vern av skaperverket (jfr. "Hustavlen")

b) kirkene i samfunnet:

1. Utvidet nettverksbygging og samarbeid med miljø- og solidaritetsorganisasjoner, utdannings- og forskningsinstitusjoner, politikk og forvaltning nasjonalt og kommunalt. (Eksempel: Samarbeid med LO, NHO og arbeiderbevegelsen rundt spørsmål om økonomisk vekst versus bærekraftig utvikling).
2. Løpende utvikling av aktuelle kirkelige innspill og bidrag i politisk debatt i Norge og internasjonalt, gjennomføring av kampanjer og aksjoner – ikke minst frem mot Stortingsvalget 2009.
3. Bidra til at Kirkenes Verdensråd er en tydelig og konstruktiv premissleverandør i de internasjonale klimaforhandlingene.
4. Deltakelse og tydelig markering ved viktige hendelser internasjonalt (for eksempel på FNs klimamøte i København i desember 09), nasjonalt og lokalt.
5. Bidra til å fremme langsiktige perspektiver i samfunnsutviklingen, f. eks gjennom samarbeid med den landsomfattende dugnaden "100årsmaalene" frem mot valget 2009.

Selv om kirkene allerede i dag er aktive på deler av dette, vil et fokus på hele "kirke-Norge" kreve en mangedobling av innsatsen. For alle områder må det formuleres konkrete mål og tiltak. Det må utvikles en oversiktlig struktur som viser hvordan de enkelte tiltakene bygger på eller utfyller hverandre i arbeidet mot mer overordnede mål. Gjennom en fremdriftsplan vises utviklingen i reformen over tid.

Planen må oppdateres og justeres med jevne mellomrom, gjerne knyttet til konkrete milepæler. Milepæler fungerer som "veimerker" underveis og viser om man er på riktig vei mot de overordnede målene. En slik plan bør også vise sammenhengen mellom arbeidet på lokalt, regionalt, nasjonalt og internasjonalt nivå.

Bærekraftreformens overordnede mål og hovedmål

Bærekraftreformen skal videreføre, samordne og intensivere det økumeniske arbeid med miljø, forbruk og rettferd som er igangsatt i Den norske kirke, Norges Kristne Råd og samarbeidende organisasjoner. **Overordnet mål er at kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland blir sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt.** Reformen skal bli en 10-årig felles dugnad hvor man forbedrer egen praksis og påvirker samfunnet kontinuerlig i retning bærekraft. Dette kan skje gjennom kritisk teologisk refleksjon, faglig oppdatering, men også gjennom å dele glede, undring og taknemlighet over skaperverkets rikdom og utfordre hverandre til å leve som ansvarlige forvaltere i et globalt fellesskap.

Dette arbeidet kan man strukturere under følgende hovedmål:

- Informerte, inspirerte og samfunnsengasjerte menigheter
- Lærende og tjenende menighetsfellesskap
- Levende gudstjenester med fokus på miljø og rettferd og vekt på kirkens livsfremmende spiritualitet
- Gode nettverk og god kommunikasjon mellom kirkene og med samfunnsaktører
- Kirkene er engasjert i vern av skaperverket (bl.a. biologisk mangfold)
- Kirkene er engasjert i klimaspørsmål
- Kirkene er engasjert i rettferdig fordeling og bekjempelse av fattigdom
- Kirkene er engasjert i samfunnsutvikling, bærekraftig forbruk og utvikling av en bærekraftig økonomi
- Kontinuerlig evaluering og forbedring av reformen og kirkenes arbeid

Vedlagt dette dokumentet følger en oversikt med en nærmere beskrivelse av enkelte delmål under hvert hovedmål.

5. Organiseringen av bærekraftreformen

Bærekraftreformen organiseres som et økumenisk prosjekt med styrings- og arbeidsgruppe, referansegrupper, prosjektleder og prosjektkoordinator. Nedenfor følger en skisse til en slik organisering.

PROSJEKTBEKRIVELSE "TRUET LIV- TROENS SVAR"

Første idé til en tittel og en logo. Utforming av en grafisk profil og identitet i starten av en så omfattende reform anses som viktig.

Prosjektnavn:	Truet liv – troens svar, spor av endring
Planlagt startdato:	Medio 2008 (1.8.08)
Planlagt sluttdato:	Medio 2017 (30.6.17)
Oppdragsgiver:	Opprinnelig Kirkemøtet (Dnk), siden flere (for eksempel styret i Norges Kristne Råd
Oppdragstaker:	Kirkerådet m.fl.
Prosjektleder:	HJS, eller prosjektkoordinator

Mandat for prosjektets styringsgruppe:

Styringsgruppen har et overordnet ansvar for utforming og gjennomføring av prosjektet og møter ca to ganger i året. Styringsgruppen tar avgjørelser ved viktige veivalg som gjelder innhold og fremdrift i prosjektet og har ansvar for å skaffe prosjektet de nødvendige rammevilkår som økonomi og bemanning.

Deltakere:

Vi mener at det er mulig og ønskelig at styringsgruppen synliggjør at dette er et prosjekt i Den norske kirke, men også at man ønsker å gjennomføre dette i økumenisk samarbeid med andre. Styringsgruppen bør derfor (i det minste) bestå av: KR's direktør, MKR's generalsekretær, NKRs generalsekretær, KNs generalsekretær, en representant for Bispemøtet, KAs direktør og SMMs styreleder. Prosjektleder er sekretær for styringsgruppen og bindeledd mellom arbeidsgruppen og styringsgruppen.

Mandat for prosjektets arbeidsgruppe:

Arbeidsgruppen utformer bærekraftreformens innhold og fremdrift. Det utformes en milepæls- og fremdriftsplan med konkrete årlige mål og tiltak. På grunn av den lange tidsperioden og den hurtige utviklingen på dette feltet, må utformingen og videreutviklingen skje kontinuerlig i lys av prosjektets utvikling. Alle medlemmer i gruppen har ansvar for at prosjektet koordineres med aktiviteter som den enkelte organisasjonen planlegger å gjennomføre på området. Den enkelte deltakers ansvar for konkrete tiltak og områder defineres nærmere. Gruppen møtes samlet etter behov, ca. 4 ganger i året. For øvrig samarbeider man på tvers i gruppen om enkelte tiltak der det er naturlig.

Deltakere:

a) fra de sentr. råd:

Gard Lindseth (MKR, internasjonale politiske prosesser, mm.), Estrid Hessellund (KUIs arbeidsområde, gudstjenestereform), Guro Hellgren (diakoniplan), Kjersti Kolbjørnsrud (trosopplæringsreform), HJS (prosjektledelse og helhetsansvar), nyansatt prosjektkoordinator (prosjektadministrasjon og kommunikasjon mot nettverket/nettsider), biskop em. Odd Bondevik forespørres.

b) **fra andre:**

Tale Hungnes (KN), Torstein Fjeld (NKR), Hilda Kristine Hansen (Korsvei), 1 representant (KA), 1 representant (Changemaker), 1 representant (SMM), 1 representant (SBU).

Prosjektleder og -medarbeider:

Prosjektleder leder bærekraftreformen i det daglige arbeidet og har et overordnet ansvar for fremdrift og resultatoppnåelse. Prosjektleder leder arbeidsgruppens møter og er ansvarlig overfor styringsgruppen. Prosjektkoordinator er arbeidsgruppens sekretær.

Referansepersoner som kan/bør konsulteres:

Det etableres referansegrupper både for det faglige og kirkefaglige innholdet i reformen og for prosjektets fremdrift og evaluering. Disse er omtalt andre steder i dokumentet i sammenheng med målene.

Det bør vurderes om noen personer med bred kompetanse fra dette arbeidsfeltet, fra politikken og fra kirkelig engasjement bør forespørres om å være veiledere for reformen. Det foreslås å spørre de tidligere miljøvernministrene Knut Arild Hareide og Helen Bjørnøy.

6. Milepælplan/ første milepæler

Milepæler angir avslutning av viktige faser i prosjektet og oppnåelse av viktige delmål underveis. Milepælene er dels viktige hendelser i kirke og samfunn – som vi jobber mot – og dels ulike tiltak som vi skal ha gjennomført i forbindelse med reformen. Nedenfor presenteres en foreløpig liste, som må følges opp med mer spesifiserte målformuleringer. Målene, delmålene og tiltak må etter hvert avstemmes med listen over milepælene. Samtidig må en liste over aktuelle datoer og hendelser ajourføres kontinuerlig.

Reformen deles i fasene **2008** **2009-2011** **2012-2014** **2015-2017**
Det vil være naturlig at de forskjellige fasene få en noe ulik vektlegging/hovedfokus, for eksempel for 2008: Etablering og avklaring av prinsipielle spørsmål.

Milepæler i bærekraftreformen 2008 og 2009

	2008
	Hovedfokus: Etablering og avklaring
mai/juni	Samordningsgruppen har utarbeidet en skisse for organisering og innhold av bærekraftreformen og vesentlige milepæler for 2008 og 2009, drøftet den med aktuelle deltakere/ samarbeidspartnere og lagt den frem for SKR, MKR og KR.
september	Bearbeidet utgave til behandling i MKRs, SKRs og KRs høstmøter Generalforsamling i European Christian Environmental Network i Milano, Italia

oktober	Prosjektmedarbeider ansatt, grafisk profil utviklet Samarbeid om KNs regionale klimaseminarer
november	- Kirkemøtet behandler skisse for bærekraftreform, markering av oppstart, lansering av studiematerialet i samarbeid med Presteforeningen. - Deltagelse på interreligiøst møte om klimaspørsmål i Sverige - Deltagelse på KVs studieprosjekt om fattigdom, rikdom og økologisk gjeld. - Nasjonal strategi- og inspirasjonssamling for reg. ress.grupper
	Ny fase: 2009-2011
	2009
februar	Samarbeid om KNs aksjonsuker i forkant av fasteaksjonen
mars	Fasteaksjon 2009
mai	Økumenisk konferanse om tro og skaperverk
vår/ sommer	Skaperverkets dag
september	Være med å sette miljøsaken på dagsorden under stortingsvalg og menighetsrådsvalg (nye håndbøker og materiell)
oktober	Samarbeid om KNs regionale klimaseminarer
november	Nasjonal strategi- og inspirasjonssamling for reg. ress.grupper
desember	FN-toppmøte om klima i København

7. Økonomi

KM-komiteen sier: "Komiteen erkjenner at en slik reform vil være avhengig av strukturelle endringer og prioriteringer i kirkens måte å fungere på. Det vil også måtte bety at miljøengasjementet tilføres midler. Regjeringen utfordres til å bidra til å gjøre et slikt tiår mulig for kirken." I vedtaket sier KM: "Kirkemøtet innser at dyptgripende endringer må gjennomføres. En må omprioritere ressurser og ved større samarbeidsprosjekter søke om statlige midler."

I avsnittet som henvender seg til regjering og storting sier KM også:

"Den økonomiske vekstfilosofi, som er styrende for både nasjonal og privat økonomi, er umoralsk. FNs miljøprogram slår fast at ressursforbruket i industrialiserte land må ned til en tiendedel av dagens forbruk for å bli globalt bærekraftig. Politiske myndigheter må iverksette nødvendige tiltak og kreve noe av oss alle. Vi må alle forsake noe av vårt forbruk til fellesskapets beste."

Kirkerådet har umiddelbart etter Kirkemøtet sendt søknad til Miljøverndepartementet med ønske om tilskudd til det første året i bærekraftreformen. Kirkerådet har også vært i møte med miljøvernministeren angående samarbeid rundt reformen. Per dags dato har vi ikke mottatt noe svar på søknaden. Dette oppleves som skuffende etter de signaler som miljøvernministeren ga gjennom sin tale på Kirkemøtet. Det er både helt

legitimt og sakssvarende at Kirkerådet som underliggende statsetat ber bevilgende myndigheter om økte ressurser til en så omfattende reform, særlig etter å ha mottatt så sterke signaler fra miljøvernministeren at dette er ønskelig og helt nødvendig for samfunnet. Kirkerådet vil videre i år og også i årene fremover forsøke å få midler fra regjeringen til dette arbeidet.

Samtidig er det på bakgrunn av det Kirkemøtet erkjenner og sier om nødvendigheten av å senke ressursbruken i industrialiserte land helt nødvendig å erkjenne at Den norske kirke, og alle andre som deltar aktiv i denne reformen, ikke kan avlyse sitt arbeide eller redusere sitt engasjement dersom økte statlige midler uteblir.

Tvert i mot bør utviklingen av alternative tilnærminger for å finansiere dette arbeidet være en del av reformens innhold. Ved å omprioritere egne ressurser ville man gå foran og gi et nødvendig signal i samfunnet som det ville bli lagt merke til. Dette er svært krevende, men vil sannsynligvis være nødvendig på alle nivåer i kirke og samfunn.

Kirkerådet, bispedømmerådene eller lokale kirkelige instanser har få eller ingen egne driftsmidler som lett kan omprioriteres til dette. Når Kirkemøtet 2004 vedtok strategiplanen for Den norske kirke 2005-2008, ble det slått fast at de vedtatte satsingsområder gis prioritet ved tildeling av midler fra Opplysningsvesenets fond i perioden 2006-2009. Både de sentralkirkelige råd og bispedømmerådene ble oppfordret til å innarbeide de vedtatte satsingsområdene i sine plandokumenter og gi dem prioritet.

Under satsingsområdet "Diakoni" er tre av fire delmål direkte relatert til arbeidsområdene i bærekraftreformen:

- "- i ord og handling fremme alternativ til forbrukersamfunnets idealer og livsstil, og bidra til en bærekraftig forvaltning av skaperverket.
- kjempe mot det som truer menneskers liv, helse og menneskeverd
- forankre diakonien lokalt og integrere flerkulturelt og internasjonalt perspektiv og engasjement"

På bakgrunn av dette vil det være naturlig at søknader fra bispedømmer, menigheter og organisasjoner om prosjektmidler til arbeid knyttet til bærekraftreformen vil bli prioritert. Det bør også arbeides for å finne andre finansieringsmuligheter, som for eksempel gjennom næringslivets økende fokus på CSR-arbeid (Corporate Social Responsibility).

Overordnet mål: Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt				
Hovedmål				
Informerte, inspirerte og samfunnsengasjerte menigheter				
Nivå	lokalt	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål				
Alle menigheter i våre kirkesamfunn kjenner til mulighetene til å engasjere seg for miljø, rettferd og bærekraftig utvikling – og gjør det!	Det er avholdt prodivise temamøter og kurs i alle prostier. Menigheter har kontaktperson(er). MP: ultimo 2010		Det er utviklet kurspakke og avholdt regionale kurs i samarbeid med bispedømmene MP: innen ultimo 2009	
Alle menigheter i Dnk er grønne menigheter og har en kontaktperson og/eller arbeidsgruppe for dette arbeidet		Det er blitt utdannet regionale veiledere og kursholdere for grønne menigheter og "bransjeksperter" for miljøfyrtåmsertifisering MP: ultimo 2010		
De fleste fellelråd er miljøfyrtåmsertifisert		Alle bispedømmer er miljøfyrtåmsertifisert og har personer som kan veilede menighetene	Det er utviklet og markedsført helhetlig konsept for miljøfyrtåmsertifisering i samarbeid med KA, Grønn Hverdag og Stiftelsen Miljøfyrtåm	Samarbeid med KA om miljøfyrtåmsertifisering i fellelrådene

Overordnet mål:

Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt

Hovedmål

Informerte, inspirerte og samfunnsengasjerte menigheter (2)

Nivå	lokalt	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål				
Menighetene er synlig engasjert i sitt lokalmiljø for miljø, rettferd og bærekraft	Det er stor oppslutning rundt kampanjer og aksjoner på lokalt plan.	Biskopene, bispedømmerådene og kirkeledere fronter bærekraftreformen i sine møter med menighetene og offentligheten	Det er utviklet et nært samarbeid med KN og Changemaker om kampanjer og aksjoner (for eksempel fasteaksjoner)	
	Menighetene markedsfører verktøy og materiell for enkeltpersoners miljøpåvirkning (for eksempel fra Grønn Hverdag) i sine sammenhenger	Det er utviklet egne regionale spesialtema (for eksempel fiskeri og olje i nord)		
	Menigheten samarbeider med kommunen, andre menigheter, lag og organisasjoner i sitt lokalsamfunn om dette (f.eks. utvikling av lokale klimaplaner)			

Overordnet mål:

Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt

Hovedmål

Lærende og tjenende menighetsfellesskap

	Nivå	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål	lokalt			
Menighetene er lærende og tjenende fellesskap	Menighetene i Dnk har blitt skolert i ny plan for diakoni og har utarbeidet egne nye diakoniplaner.	Gjennomføring av regionale kurs rundt diakoniplanen	Utvikling av kurspakke rundt diakoniplanen	
	Det er satt i gang studie- og samtalegrupper (jfr. presteforenings kurs) rundt tema som økoteologi, fattigdom, rikdom og rettferdighet, - gjerne i økumenisk dialog.	Initierer, markedsfører og evt. koordinerer studiearbeid, for eksempel på prostimivå	Det er utviklet et nettbasert studiemateriell i samarbeid med presteforeningen som tematiserer økoteologi, miljø, forbruk, rettferd og bærekraft	

<p>Overordnet mål: Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt</p>			
<p>Hovedmål Levende gudstjenester med fokus på miljø og rettferd og vekt på kirkens livsfremmende spiritualitet</p>			
	Nivå		
		lokalt	nasjonalt + internasjonalt
		regionalt	Merknader
<p>Delmål Det utvikles og distribueres materiell som fremmer kirken som en "annerledes-kultur", bl.a. gjennom fokus på bønn og stillhet</p>	<p>Menigheten feirer Skaperverkets Dag og bruker elementer fra "Grønn kirkebok" I sine gudstjenester I løpet av kirkeåret</p>		<p>Årlig utvikling og distribusjon av materiell til "Skaperverkets Dag", videreutvikling av KUIs liturgidatabase, m.m.</p>

Overordnet mål:

Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt

Hovedmål

Gode nettverk og god kommunikasjon mellom kirkene og med samfunnsaktører

Nivå	lokalt	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål				
			Det lages en medie- og kommunikasjonsstrategi i samarbeid med Infopensten.	
	Kontaktpersonene holder seg oppdatert på utviklingen, tilgjengelig verktøy, kampanjer og holder kontakten til regionalt nivå.	Bispedømmet har egne nettsider for arbeidsfeltet som ressurssted og for gjensidig informasjon for lokalmenighetene.	Nettsider er utviklet og er blitt et viktig og oppdatert møte- og ressurssted.	
	Det utvikles samarbeid rundt miljø og bærekraft på prosti/fellesrådsnivå	Bispedømmene har godt fungerende ressursgrupper som fungerer som bindeledd mellom nasjonalt og lokalt nivå.	Temagrupper (for eksempel klima, biologisk mangfold, handel, gudstjenestefeiring, teologi, trosopplæring, fellesrådets oppgaver) er etablert og har utviklet selvstendig aktivitet	
		Det avholdes jevnlig regionale inspirasjonssamlinger for lokalmenigheter.	Det er etablert et løpende samarbeid og informasjonsutveksling med internasjonale kirkelege aktører (ECEN, KEK, KV og LWF), bl.a. om felles politisk påvirkning.	

<p>Overordnet mål:</p> <p>Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt</p>					
<p>Hovedmål</p> <p>Kirkene er engasjert i vern av skaperverket (bl.a. arbeid med biologisk mangfold)</p>					
	Nivå	lokalt	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål	Viktige biotoper på kirkens eiendommer er kartlagt og verneiltak er satt ut i livet (gjelder for eksempel OVF-skoog, kirkegårder, osv.)				<p>Dette arbeidsområde utvikles i samarbeid med fagmiljøer, for eksempel WWF, Sabima og Naturvernforbundet</p>

Overordnet mål:

Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt

Hovedmål

Kirkene er engasjert i klimaspørsmål

	Nivå	lokalt	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål					
Regionale seminarer som setter klima og fattigdomsbekjempelse på dagsorden høst 2008 og 2009					Dette arbeidsområde utvikles i samarbeid med fagmiljøer, Kirkens Nødhjelp, våre søsterkirker i sør, og de internasjonale kirkenettverk
Regionale klimaaksjonsuker i forkant av fasteaksjonen i 2009 og 2010					
Delegasjon på mange hundre kirkeaktivister fra til København					

Overordnet mål: Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt				
Hovedmål Kirkene er engasjert i rettferdig fordeling og bekjempelse av fattigdom				
Nivå	lokalt	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål				Dette arbeidsområde utvikles i samarbeid med fagmiljøer, Kirkens Nødhjelp, våre søsterkirker i sør, og de internasjonale kirkenettverk

Overordnet mål: Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt				
Hovedmål Kirkene er engasjert i utvikling av en bærekraftig økonomi				
Nivå	lokalt	regionalt	nasjonalt + internasjonalt	Merknader
Delmål				Dette arbeidsområde utvikles i samarbeid med fagmiljøer, politiske miljøer, arbeidsgiver- og arbeidstakerorganisasjoner

¹ Se bl.a. ny rapport fra Vestlandsforskningen om "Bærekraftig forbruk og det økologiske fotavtrykket 1987 - 2007"

<p>Overordnet mål:</p> <p>Kirkesamfunn, kristne organisasjoner og institusjoner i Norge og i samarbeidsland er sentrale pådrivere for en bærekraftig samfunnsutvikling lokalt, nasjonalt og globalt</p>	
<p>Hovedmål</p> <p>Kontinuerlig evaluering og forbedring av reformen og kirkenes arbeid</p>	
<p>Nivå</p>	<p>nasjonalt + internasjonalt</p>
<p>Delmål</p>	<p>Det er etablert tilbakemeldingsrutiner som gjør det mulig å måle menighetens miljøpåvirkning og engasjement for miljø, rettferd og bærekraftig utvikling, for eksempel i forbindelse med innrapportering til kirkelig årsstatistikk.</p> <p>Det er etablert et faglig nettverk som følger bærekraftreformen med veiledning og evaluering (Naturvernforbundet, Natur og ungdom, Sabima, WWF, Grønn Hverdag, Fairtrade, Bellona, ForUM, Prosus, m.fl.)</p> <p>Det er etablert et kirkefaglig nettverk som følger bærekraftreformen med veiledning råd og evaluering (KIFO, MF, TF, MHS, KUN, IKO, m.fl.)</p> <p>Det lages en kort årsplan (oppdatert milepælplan) og kort årsrapport som viser utviklingen overfor ansvarlige organer. Den kan bl.a. være en del av eller vedlegg til Kirkerådets årsplan og årsmelding. I slutten av de tre treårsperioder lages det en mer omfattende rapportering til Kirkemøtet med flere.</p>

